

Казка про Степана Сороку, його жінку і відьомське кодло

Сашко Лірник

Найвродливішим парубком у нашому селі був Степан Сорока. Стрункий, чорнявий, чуб кучерявий, на дівчат і молодиць вусом тонким моргає, спокою-сну їх позбавляє. Сорочка на ньому завжди чистенька, білого полотна, а вишивка аж очі вбирає — все дубові листочки та барвінок. Любив Степан чепуритися, як ото справжня сорока. Хоча Сороками їх прозвали через Степанового діда — той взимку крав дерево у лісі за річку, дровеняка упала йому на ногу та прибила боляче. Так дід (його Мехтодом звали) прискакав додому через лід на одній нозі. Відтоді і пішло у селі: Сороки та Сороки. Степан на прізвисько не ображався — все ж краще, ніж Грицько Кобиляча Смерть, чи Хома Ногайське Ярмо. А в нашій Бузівській сотні і не такі імена є. Ось як пан полковий писар викликає козаків до служби, то хто чужий, як прізвиська почує, то зі сміху качається. А наші нічого — звикли. А все через те, що люди у нашому селі всі веселі і жартівники славні на всю сотню, ба навіть і на весь Київський полк. От і Степан був не гірший за інших — любив посміятися, пожартувати, не без того щоб і в чарочку заглянути.

А славний Степан був тим, що Бог дав йому великий талант. Був Степан музикою. Ніхто його не вчив ніколи, але десь воно у нього взялося. Сам собі і сопілку вистругав, і скрипку зробив, і бубна натягнув, і кобзу з лірою змайстрував. Де яку пісню почує — зараз же підбере, наче зроду-віку її грав. Дівчата за Степаном так і бігали чередою — і на вулиці, і на вечорницях: де купка дівчаток сидить, значить там і Степанова сива шапка стирчить, а сам Степан метелицю чи полечку виграє, та ще й приспівує та присвистує — і не хочеш, а затанцюєш!

Поголював так Степан, попарубкував, та пора вже женитися, сім'ю заводити. Висватав Степан собі дівчину аж у Вороному, та й привіз до нас у Сабадаш. А вже гарна ж яка! Висока, повненька, міцна, до роботи справна. Степан проти неї маленьким здається. Зажив Степан з жінкою, уже і дітки у них є. А тільки жінка із Степаном часто лаялася. Степан усе по весіллях та по святах ходить. Жодна гульня без Степана не обходиться — як же без музики обійтись?

Жінка свариться:

— Що ти за хазяїн? Там стеля протікає, там двері порозсихалися, там тин повалився, а він усе собі співає! Коли ж ти ото наспіваєшся, коли награєшся? Ніколи тебе вдома немає — все гульки та веселощі!

А Степанові й байдуже: як сяде на печі, як заграє на сопілці, то йому всі кози в золоті! Весело йому, аж тішитися! А як жінка надто вже лається, то, бувало, Степан і наб'є її.

Ходить Степан по весіллях та все думає: "От не пощастило мені з моєю Одаркою.

Не розуміє вона мене, сварить. Невже я для того козаком народився, щоб за бабську спідницю все життя триматися? Он скільки кругом молодичок гарних — вони б мене не лаяли".

Ходить Степан по весіллях, та все на молодиць підморгує, та ще краще виграє й виспіває.

Ой учора в куми

І сьогодні в куми,

Ой колись я куму

Та й до себе зазову!

А молодиці й собі на Степана подивляються, та одна з-перед другої йому підливають, та вареничків та м'яся у миску підкладають, та ближче підсідають.

А якось на Покрову запросили Степана грати на весіллі на далеке село десь аж за Охматовом під Чорним лісом.

Добре Степан людей потішив, копійчину чималу заробив, медом хмільним причастився, наспівався, натанцювався, та так натовмився, що за столом у шинку і заснув.

Прокинувся Степан — не второпає, де він. Наче у шинку, але що тут робить, то і не згадає.

Аж раптом дивиться — навпроти молодичка сидить та з нього очей не зводить. Як угледів п Степан, так забув і те, що знав. бо такої краси й уявити не міг! Брівки як шнурочки, очі чорні-чорні, губи як коралі червоні, намисто з дукачами.

— А що, Степаночку, подобаюсь? — питає жіночка.

— Дуже, — каже Степан, а сам аж слину пустив.

— А підеш, Степаночку, до мене гостей моїх розважати, пісень співати, танців веселих пограти? Я тебе і пригощу добре, та й заплачу таляра золотого, або і два, як сподобається.

— Не треба, серденько, мені твоїх грошей. Для тебе і так грати радий! — каже Степан.

Взяла його молодичка за руку, та й повела до себе через ліс. іде Степан та чудується. що ліс такий гарний — все навкруги буяє, пташки співають, квіти вздовж стежки розквітають: і маки, і волошки, і петрові батоги, і мальви, та ще й в'юнком усе переплетено.

Приходять до хати, а хата як лялечка! Вся біленька, чепурненька, квітами помальована. А всередині немов палати панські — так очі й розбігаються. Лавки різьблені, рушники на стінах золотом гаптовані, всюди килими гарненні розвішані, підлога зіллям татарським притрушена. На столі посуд дорогий — золоті та срібні тарілки стоять, келихи кришталеві вином червоним міняться. А страв усяких стільки, що й не порахуєш! І карасі у сметані, і варенички в маслі, і кури смажені, і шинка, і ковбаси, і пироги, і медяники, і навіть не знати що ще є!

А за столом гості сидять — все панночки та молодички, одна краща за іншу, і вбрані як цариці. А все одно хазяйка найкраща!

Запросили Степана до столу, нагодували, напоїли, та й просять пісень заграти.

А Степан уже і радий. Так грає, так співає, так витанцювує! і гості всі танцюють і веселяться, а найдужче хазяйка. Та все старається поближче до Степана присунутись. "От, — думає Степан, — жінка гарна і співуча, і видно, що мене любить!"

— Степаночку, лишайся зі мною. Житимеш та мені дякуватимеш, — каже хазяйка.

А Степан аж тішиться, уже і рота розкрив, щоб сказати: "Лишаюсь у тебе, кралечко, а додому не піду!" Коли це дивиться — на припічку котик сидить і наче вмивається. Придивився Степан — аж котик не вмивається, а плаче і лапкою сльози втирає.

Страшно стало Степану: де це бачено, щоб коти плакали?! Стулив Степан рота, далі на скрипочці грає, а сам пильніше кругом оглядається. Відчуває, щось не так. Крутив, крутив головою — все як було, так і є. Коли це одне око заплющив, глянув — і обімлів...

Бачить Степан одним оком, що хата-лялечка не хата зовсім, а старий зотлілий млин! Замість лавок пеньки трухляві, замість свічок і канделябрів гнилички синіють, на підлозі багно і кізяки валяються, замість стола човен дірявий лежить! А на човні замість тарілок золотих ночви та корита обкаляні, а замість їжі вишуканої така гидота, що страшно сказати: лапи жаб'ячі стирчать, п'явки всякі, м'ясо смердюче та поганки, з вовчими ягодами перемішані. А молодички та панночки стали такі страшні, що не приведи Боже! Замість зубів ікла стирчать, та й то не в кожній, носяри сопливі до землі звисають, волосся зелене розпатлане, очиці поросячі лихим вогнем горять, на пальцях залізні пазури клацають! А найстрашніша хазяйка-відьма — ще й цілуватися лізе! Відьми скачуть, веселяться, кочергами і мітлами вимахують, кажанів розганяють. Та ще й співають-підвивають:

Ой ходила по саду,
Вибирала вишні.
Коли б мені чоловік
До моєї мислі!
Щоб люлечки не курих,
Табаки не нюхав,
Чужих жінок не любив,
Одну мене слухав!

"Іч, клятї, чого захотїли", — думає Степан та граючи тихцем-тихцем до дверей суне.

А відьма-хазяйка хвалиться подругам: — Оце Степан залишиться у мене, то буде ще один котик на хазяйстві — пісень муркотїтиме!

Тут уже Степан чекати не став. Як вискочить з млина, як зачинить двері, як підпре колодою, та ноги в руки — і гайда тікати!

А навкруги уже не квіти і пташечки — болото гниле і жаби кумкають! Біг-біг Степан — що за чортівня? Знову до млина вибіг. Побіг іншою дорогою — знов назад приблуdiv. А відьми двері вибивають, колода тріщить — от-от впаде.

А Степан — не дарма ж козак — сів, стяг чоботи, устілки поперевертав, та й знову

ходу звідти. Тепер уже його водити перестало, але чує — двері впали і відьми за ним женуться.

Біжить Степан, місяця немає, дороги не видно, серце від страху вискакує. А відьмаки не відстають, тільки виють по-вовчому ззаду. Степана ноги самі додому несуть — і вже й не видно, де він там біжить: чи по землі, чи по небу, чи по туманові. Пригнався Степан додому за годину як добрий кінь, вскочив у хату та сховався під лаву і відсапується — тільки п'яти стирчать. А Одарка вже над ним стоїть — руки в боки та свариться:

— І де ж тебе, чоловіче, носило цілий тиждень?! І коли ці гулянки твої скінчаться?! Як ти мене уже до живих печінок дістав із твоїми молодлицями!

Степан кричить:

— Жінко, порятуй мене від цих відьом, ніколи тебе не покину!

А відьми вже в двері і вікна лізуть, зуби шкірять та пазюрі виставляють.

Одарка як скочить:

— То це ви у мене в хаті та мого чоловіка лякаєте? Ах ви іродові душі!

Як ухопить Одарка рогача, як зачне тими відьмами кидати — тільки патли і зуби літають. Де там ті відьмаки подівалися — ніхто досі не знає.

А Степан відтоді жінку саму вдома не кидав. По весіллях разом ходили і пісень разом співали і бити жінку Степан боявся. Он якого рогача вона вдома має!

А я вам скажу, не народилася ще така відьма, яка з нашою жінкою впоратись може!

Тим-то й відьми в Україні перевелися, хіба що одна в Конотопі лишилася, та й у тої вітер в голові...